

Architectuur in La Cambre

Pauline Fockedeey

1928–1978

In 1925, in een België dat tot dat moment vooral in handen van katholieken en liberalen is geweest, komt een coalitie met socialisten aan de macht. Camille Huysmans, lid van de Parti Ouvrier Belge (de Belgische Werkliedenpartij), wordt aangesteld als minister van Wetenschap en Kunst. Overeenkomstig de partij-idealën, richt hij een staatschool op die de concurrentie aangaat met de Academie van Brussel, bastion van een liberaler gedachtegoed. Henry Van de Velde wordt verantwoordelijk voor het pedagogische project van het nieuwe Hoger Instituut voor Decoratieve Kunsten van La Cambre, in het Nederlands Ter Kameren. In 1928 komt in het Belgische onderwijslandschap een avant-gardistische eliteschool tot stand waarvan de faam, deels gebaseerd op een intellectueel militantisme, de nationale grenzen overschrijdt.¹

In de jaren 1950 en 1960, misschien omdat de docenten gehoorzaam blijven aan de modernistische zaak die hun opleiding kenmerkte, treedt een zeker academisme op binnen de school. In 1965 wordt Robert Louis Delevoy aangesteld als directeur. Hij erft een school waarin aanhoudende gedrevenheid uiteindelijk heeft geleid tot een instituut dat een *stijl* te verdedigen heeft. Delevoy is overtuigd van de noodzaak van ingrijpende wijzigingen, zoals de creatie van nieuwe colleges, met een inhoud gericht op problemen gerelateerd aan de menswetenschappen. Gepolitiseerde architectuur neemt de

overhand op technische uitwerking, wat het lerarenkorps verdeelt.

Mei 1968 verscherpt alles verder, en het politieke keert overduidelijk terug binnen de school. De studenten van La Cambre zijn de eerste om de straat op te trekken, om er politieke misstanden aan te klagen op het vlak van architectuur en stedenbouw. Het jaar nadien wordt de historische wijk de Marollen in Brussel bedreigd met afbraak, om plaats te maken voor een uitbreiding van het Palais de Justice. De slag om De Marollen wordt het eerste succes van de *luttes urbaines* die tot bloei komen in de hoofdstad. Ze worden voornamelijk gedragen door het ARAU (Atelier de Recherche et d'Action Urbaine), gesticht door Maurice Culot (architect-stedenbouwkundige), René Schoonbrodt (doctor in de sociologie), Philippe de Keyser (doctor in de rechten) en Jacques Van der Biest (doctor in de theologie). Onder de nieuwe hoogleraren in La Cambre, die de kersverse disciplines geïntroduceerd door Delevoy mogen onderwijzen, bevinden zich onder meer Culot, Schoonbrodt en hun ideologische bondgenoten. Culot wordt in 1974 aangesteld tot onderdirecteur en hoopt Delevoy op te volgen.

1979–1980

Pas in juni 1979 wordt in *Le Moniteur* (het *Staatsblad*) de beschikbaarheid vermeld van onderwijsposities in La Cambre. Eind juli wordt een nieuwe directeur ad interim aangesteld; tot

Architecture at La Cambre

Pauline Fockedeey

1928–1978

In 1925 in Belgium, a country that until then had mainly been ruled by Catholics and liberals, a coalition with socialists seizes power. Camille Huysmans, a member of the Belgian Workers Party, is appointed as Minister of Science and Art. In line with the party ideals, he establishes a state school that has to compete with the Academy of Brussels, a bastion of a more liberal ideology. Henry Van de Velde will be responsible for the pedagogical project of the new Higher Institute for Decorative Arts of La Cambre. In 1928, the Belgian educational landscape is enriched with an avant-garde elite school with a fame, partly based on intellectual militantism, that exceeds national boundaries.¹

In the 1950s and 1960s, possibly because the teachers remain faithful to the modernist cause typical of their education, a certain academism emerges in the school. In 1965 Robert Louis Delevoy is appointed as director. He inherits a school in which an enduring passion has finally led to an institution that has to defend a *style*. Delevoy is convinced of the necessity of far-reaching changes, such as the creation of new courses, with a content directed at problems related to the human sciences. Politised architecture takes the upper hand over technical elaboration, dividing the population of teachers. One year later the historical quarter of the Marolles is threatened with demolition,

to make place for the extension of the Palace of Justice. The battle of the Marolles is the first success of the *luttes urbaines* blooming in the capital. They are mostly backed by ARAU (Atelier de Recherche et d'Action Urbaine), founded by Maurice Culot (architect and urban designer), René Schoonbrodt (Doctor of Sociology), Philippe de Keyser (Doctor of Law) and Jacques Van der Biest (Doctor of Theology). Among the new professors at La Cambre who can teach the brand-new disciplines introduced by Delevoy, Culot, Schoonbrodt and their ideological allies can be found. Culot is appointed as sub-director in 1974 and he hopes to succeed Delevoy.

1979–1980

As late as June 1979, in *Le Moniteur* (the official journal of Belgium) the availability is announced of educational positions at La Cambre. By the end of July, a new director ad interim is appointed; to everyone's surprise, it is M.G. De Brigode. In August several professors are notified that the positions for which they have applied are cancelled. The courses related to the humanities are replaced by technical courses.

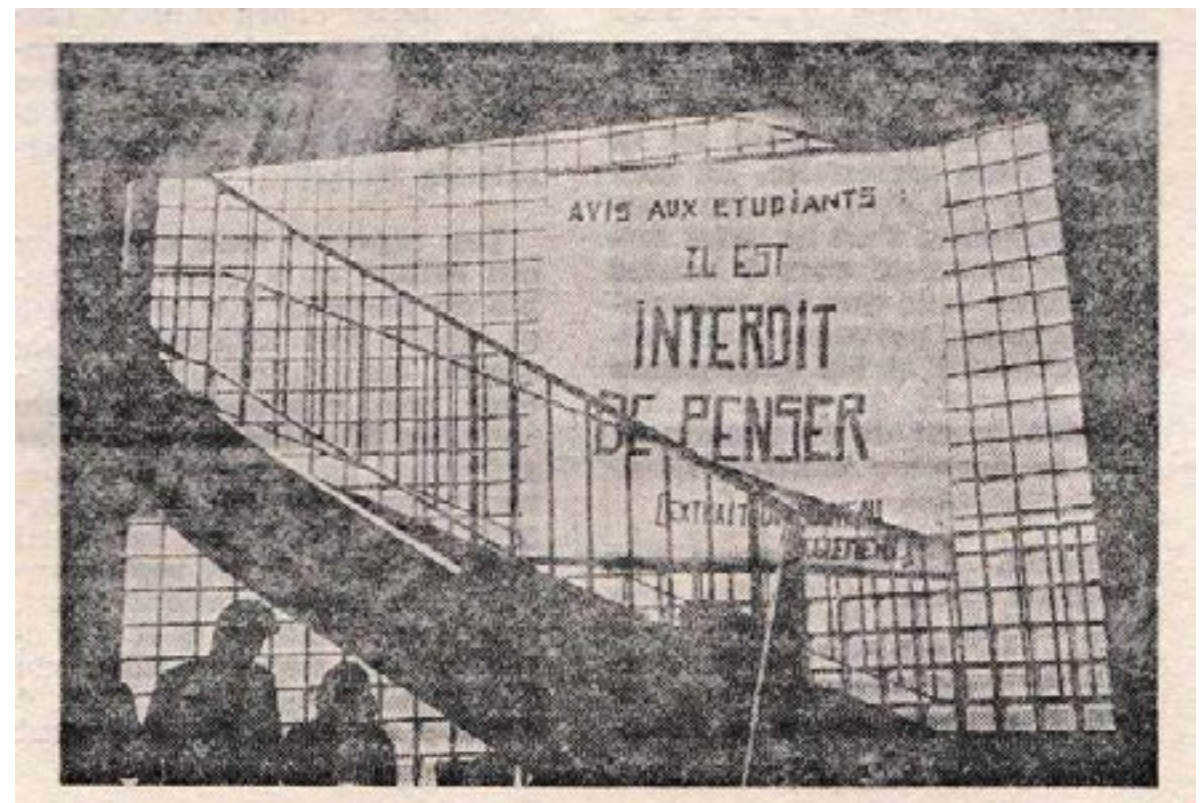
The rejected teachers, among whom Maurice Culot, René Schoonbrodt, Élie Levy, Philippe Lefèbvre, Anne Van Loo, Caroline Mierop and Annick Brauman, protest; they mention 'a purge' and 'illegal procedures', and encourage the students to organise strikes, to occupy

¹ This work goes back to a writing studio within the minor HTC (Histoire Théorie Critique) of La Cambre in 2010 (with Jean-Didier Bergiliez and Vincent Brunetta as teachers). The most important source is an archive with press clippings in the School of Visual Arts of La Cambre, consisting of articles from Belgian newspapers and weeklies, archives by a press service, with each time the simple mentioning of 'La Cambre'. The years from 1968 to 1969 and from 1978 to 1980 seem complete. From 1981 onwards, the articles only deal with Visual Arts. About the history of La Cambre, see also: Jacques Aron, *La Cambre et l'architecture: un regard sur le Bauhaus belge* (Brussels: Éditions Mardaga, 1982); Maurice Culot, Robert Louis Delevoy and Anne Van Loo, *La Cambre 1928-1978* (Brussels: Éditions A.A.M., 1979).

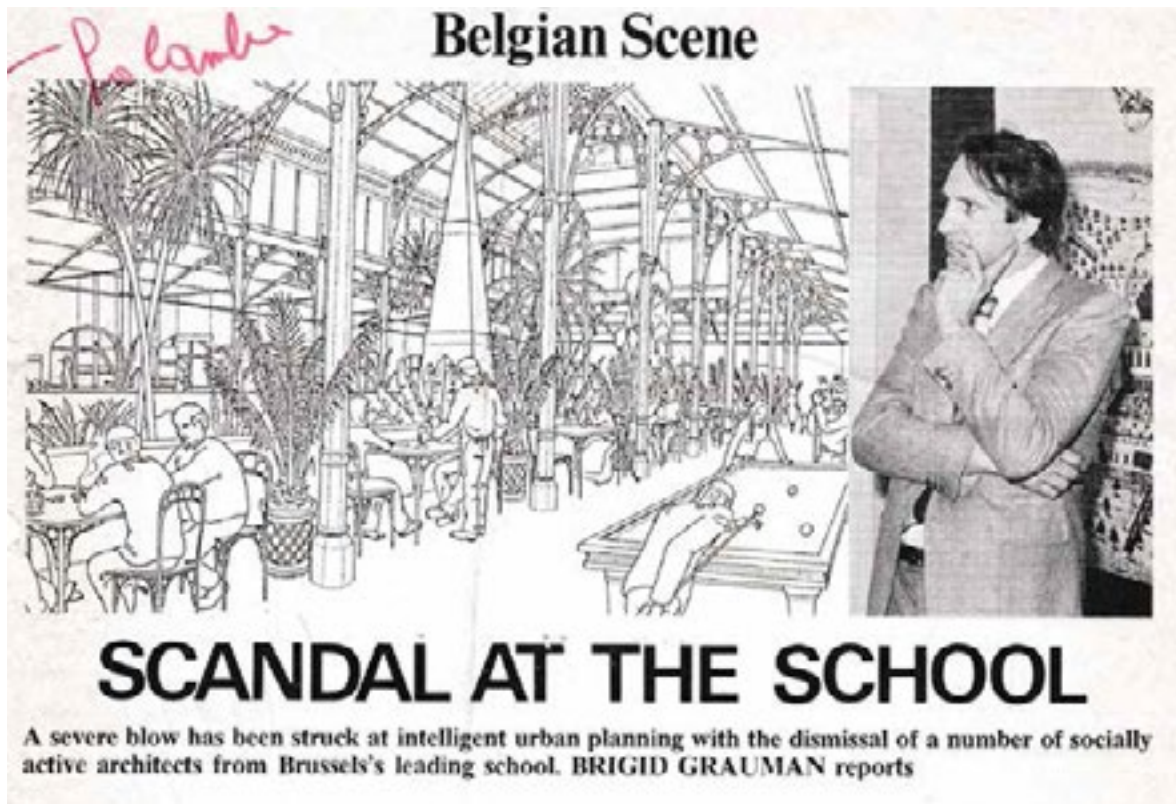
¹ Dit essay grijpt terug op een schrijfcursus binnen het keuzevak HTC (Histoire Théorie Critique) van het Institut Supérieur d'Architecture de la Communauté Française (ISACF La Cambre) in 2010 (met als docenten Jean-Didier Bergiliez en Vincent Brunetta). De belangrijkste bron is een archief met persknipsels bewaard in de l'École Nationale des Arts Visuels de La Cambre, met artikelen uit Belgische kranten en weekbladen, gearchiveerd door een persdienst, met telkens de eenvoudige vermelding 'La Cambre'. De jaren 1968-1969 en 1978-1980 lijken compleet. Vanaf 1981 betreffen de artikelen alleen nog de Visuele kunsten. Over de geschiedenis van La Cambre, zie ook: Jacques Aron, *La Cambre et l'architecture: un regard sur le Bauhaus belge* (Brussel: Éditions Mardaga, 1982); Maurice Culot, Robert Louis Delevoy en Anne Van Loo, *La Cambre 1928-1978* (Brussel: Éditions A.A.M., 1979).

POUR, 10 April/ april 1979

Le Combat, Liège/ Luik, 14 December/ december 1979

De Standaard, 22 November/ november 1979

The Bulletin, 23 November/ november 1979

ieders verbazing gaat het om M.G. De Brigode. In augustus worden enkele hoogleraren ervan op de hoogte gesteld dat de vacatures waarop ze hebben gesolliciteerd, geschrapt zijn. De lessen gerelateerd aan de menswetenschappen worden vervangen door technische vakken.

De geweigerde docenten, onder wie Maurice Culot, René Schoonbrodt, Élie Levy, Philippe Lefèbvre, Anne Van Loo, Caroline Mierop en Annick Brauman, protesteren; ze spreken van 'zuivering' en 'illegale procedures', en ze zetten de studenten ertoe aan om stakingen te organiseren, leslokalen te bezetten en petitie te laten circuleren. Enkele geschrapte vakken worden officieus gedoceerd.

Er gaat geen dag voorbij zonder dat artikelen, opiniestukken en weerwoorden worden uitgewisseld tussen de groep rond Culot en gehandhaafde of nieuw aangestelde docenten zoals Jean-Pierre Blondel, Jacques Dolphyn, Paul-Emile Vincent en Jacques Wilbau. Linkse dagbladen, vooral *La Cité*, dat banden onderhoudt met de christelijke arbeidersbeweging waartoe ook Culot en Schoonbrodt behoren, klagen de ontslagronde aan als een typisch gevolg van de kapitalistische logica die de sociale strijd buitenspel zet.

Ook Léon Krier spreekt schande van de kwestie; de Franse krant *Libération* publiceert een open brief van zijn hand, gericht aan minister van Onderwijs Jacques Hoyaux. Krier schrijft ironisch:

Architectuurscholen sluiten is aan-nemelijk; de enige school in Europa vernietigen waar de wetenschap en de kunst worden onderwezen die, door de eeuwen heen, onze mooiste steden tot stand hebben gebracht, is niets minder dan geniaal: deze ingreep zal u een bevoorrechte plaats bezorgen in de geschiedenislessen die u zopas in alle dwaasheid heeft opgedoekt.²

Het weekblad *Pourquoi Pas?* zet vraagtekens bij de geloofwaardigheid van Culot's acties, die 'oproept tot een soort van stedelijke revolte onder het mom van de verdediging van het wonen, en wiens lessen meer gemeen hebben met agitprop dan met architectuuronderwijs'.³ De satirische krant *Pan!* scheidt er plezier in beide kampen te ridiculiseren, met de

mededeling dat 'de procedures van beide kampen even walgelijk zijn, een ideologisch conflict dat uiteindelijk draait rond een smerige en onbeduidende ruzie tussen ego's'.⁴

Hoewel de onwettigheid van deze reorganisatie vaak wordt bekritiseerd, lijkt er geen overtreding begaan te zijn. Toch heeft deze weinig hoffelijke gang van zaken de uitgesloten docenten zeker de mogelijkheid gegeven zich gedurende het gehele conflict te positioneren als ideologische martelaren, die ook enigszins overdreven slogans lanceren ('1933: De nazi's sluiten het Bauhaus, 1979: Hoyaux sluit La Cambre').⁵

Bovendien zijn de contracten van de geweigerde professoren dan wel niet vernieuwd, maar de functies niet opgeheven. De wet van 1977 over de statutenwijziging van architectuurstudies impliceert dat de colleges gegeven worden door hoogleraren met een universitair diploma. Aangezien heel weinig architecten daarover beschikken, werd het toegestaan dat bekendheid volstond om les te kunnen geven. Delevoy had deze richtlijn weten te omzeilen door als gastsprekers vrienden van Culot aan te stellen, die niet aan deze voorwaarden voldeden. Enkelen onder hen gaven gastcolleges gedurende meer dan 300 uur per jaar...

Dergelijk baanverlies was des te zorgwekkender voor de docenten voor wie het lesgeven de enige inkomstenbron vormde. Culot verdedigde de afwezigheid van elke professionele activiteit bij het lesgeven en sprak zich in die richting uit in een artikel, gepubliceerd een jaar voor het conflict in *Lotus International*:

Daarom worden zoveel mogelijk wetenschappelijke vakken, constructievakken en colleges over hedendaagse techniek uit het curriculum geweerd en iedere keer als de mogelijkheid zich aanbiedt worden praktiserende architecten buitengesloten van de school, aangezien de professionele praktijk met typisch pavloviaanse reflexen doodsbang is voor elke intelligentie die concurrentie aangaat met consumptie.⁶

Dit artikel wordt vaak geciteerd door de tegenstanders van Culot, die zich zorgen maken over zijn radicale positie: 'De eerste taak van het anti-industriële

class rooms and to circulate petitions. Some cancelled courses are taught unofficially.

Not a day goes by without the exchange of articles, opinion pieces and replies between the group surrounding Culot and (newly) appointed teachers such as Jean-Pierre Blondel, Jacques Dolphyn, Paul-Emile Vincent and Jacques Wilbau. Leftist newspapers, specifically *La Cité*, which has close ties with the Christian labour movement to which Culot and Schoonbrodt also belong, denounce the dismissals as a typical result of a capitalist logic that sidelines social struggle.

The same note is struck by Léon Krier in his letter to Minister of Education Jacques Hoyaux, published by press agency Libération. Krier writes ironically:

Closing down architecture schools is acceptable; destroying the only school in Europe where the sciences and arts are taught that have, through the centuries, created our most beautiful cities, is nothing less than brilliant: this intervention will procure you a privileged place in the history lessons that you have, in all foolishness, just eliminated.²

Weekly Pourquoi Pas? questions the credibility of Culot's actions, which 'call for a kind of urban revolt under the guise of defending dwelling, and whose courses have more in common with agitprop than with architectural education'.³ Satirical newspaper *Pan!* takes pleasure in ridiculing both camps, with the announcement that 'the employed procedures are equally repulsive, as a result of an ideological conflict that in the end revolves around a nasty and trivial argument between egos'.⁴

Although the illegal nature of this reorganisation is often criticised, no offence seems to have been committed. It is nevertheless certain that these not very courteous proceedings enable the expelled teachers to position themselves, throughout the conflict, as ideological martyrs, who also launch slightly exaggerated slogans ('1933: The Nazis close down the Bauhaus, 1979: Hoyaux closes La Cambre').⁵ Moreover, although the contracts of

the rejected professors may not have been renewed, their positions were not terminated. The law of 1977 on the statutory changes of architectural studies implies that the courses should be given by professors with a university degree. Since very few architects have such a title, reputation suffices to teach. Delevoy had skirted this guideline by appointing, as guest speakers, friends of Culot who did not comply with the stipulations. Some of them taught more than 300 hours a year . . .

The loss of a steady job was all the more alarming for those teachers for whom teaching was the only source of income. Culot defended the absence of professional activity when teaching and argued as such in an article published one year prior to the conflict, in *Lotus International*:

That is why, as far as possible, scientific courses, construction courses, courses on contemporary technology are eliminated from the student's syllabus and each time the opportunity arises those architects who practice their profession are discarded by the school, since professional practice with its Pavlovian reflexes has a horror of any awareness that competes with execution.⁶

This article is often quoted by Culot's opponents, who worry about his radical positions: 'The first task of the anti-industrial resistance, parallel to the creation and definition of an overall plan, is to paralyse the building sector.' In the same article, Culot also admitted to being forced 'in our concern for efficiency, to require two essential conditions for admission to the school: absolute obedience and relentless dedication to work.' The way in which Culot would have liked to organise La Cambre would have been proof of the same radicality as the massively denounced dismissals. And that is why the measure taken by Hoyaux to guarantee a 'democratic and pluralist' university education might be easier to understand.

The real motivations of Hoyaux, regarded as progressive, nevertheless remain mysterious. It cannot be said with certainty whether the minister, in

² Léon Krier, 'Lettre ouverte (distribuée à la Cambre le 12/11/79)', *Agence Presse Libération Bruxelles*, 19 november 1979.

³ 'Euration', *Pourquoi Pas?*, 27 september 1979.

⁴ 'Ah! que la victoire demeure...', *Pan!*, 21 november 1979.

⁵ Krier, 'Lettre ouverte', op. cit. (noot 2).

⁶ Maurice Culot, 'La Cambre School of Architecture and Anti-Industrial Resistance', *Lotus International*, nr. 21 (1978), 46-71.

² Léon Krier, 'Lettre ouverte (distribuée à la Cambre le 12/11/79)', *Agence Presse Libération Bruxelles*, 19 November 1979.

³ NS, 'Euration', *Pourquoi Pas?*, 27 September 1979.

⁴ NS, 'Ah! que la victoire demeure...', *Pan!*, 21 November 1979.

⁵ Krier, 'Lettre ouverte', op. cit. (note 2).

⁶ Maurice Culot, 'La Cambre School of Architecture and Anti-Industrial Resistance', *Lotus International*, no. 21 (1978), 46-71.

verzet, parallel aan de ontwikkeling van een globaal project, moet erin bestaan te proberen de bouwsector lam te leggen.' Culot gaf in hetzelfde artikel ook toe 'gedwongen te zijn, om redenen van efficiëntie, van de studenten twee noodzakelijke voorwaarden te eisen om toegelaten te worden tot de school: totale gehoorzaamheid en de vastberadenheid zich toe te leggen op het werk'. De manier waarop Culot La Cambre graag zou hebben georganiseerd, was net zo radicaal als de massaal bekritiseerde ontslagen. En zo zijn de maatregelen van Hoyaux om een 'democratisch en pluralistisch' universitair onderwijs te garanderen, misschien makkelijker te begrijpen.

De echte motivatie van Hoyaux, die als progressief werd gezien, blijft desondanks mysterieus. Het is niet met zekerheid te zeggen of de minister, te goeder trouw, een school die tendentieuze trekken begon te vertonen, wilde reorganiseren door een pluralistisch beleid te voeren, of dat hij eerder tegemoet wou komen aan het gelobby van professionals met hun convergerende belangen, die ongerust waren over de groeiende bekendheid van docenten die een alternatieve architectuur onderwezen. Zouden de ontwikkelende partijen, waarvoor het economisch belang van het bouwen voor alles ging, een dergelijke druk hebben kunnen uitoefenen? Het lijkt inderdaad zo dat de nieuwe hoogleraren vaak nauw verbonden waren met deze sector.

Vanaf december transformeerden de illegale lessen, gegeven door illegaal geworden professoren, in een zelfstandig atelier. De situatie bleef etteren, de partijen bleven bij hun standpunt, ondanks de aanstelling van een nieuwe directeur, M. Van De Walle, en de tussenkomst van 'gematigde' docenten. De onderhandelingspogingen, gevoerd sinds augustus met als doel uitgesloten professoren weer aan te stellen, bleven dode letter bij de minister. Verbitterd namen zij hun toevlucht tot verschillende rechtsmiddelen, en dreigden ze ermee een parallelle school in La Cambre op te richten. Eind januari 1980 wordt l'École d'Architecture pour la Reconstruction de la Ville gesticht. Delevoy wordt voorzitter van de vereniging, terwijl Schoonbrodt directeur wordt. Culot leidt de projectateliers.

Gelijktijdig met dit nieuws wordt de 'Déclaration de Bruxelles' gepubliceerd, het manifest van de stedelijke acties van het ARAU. De nieuwe school heeft de ambitie zich te voegen in het netwerk van vrij onderwijs, en het recht te verwerven erkende diploma's uit te reiken en subsidies te krijgen. Op dat moment functioneert de school slechts met privégiften van studenten of hun ouders, en de professoren verrichten hun werk op vrijwillige basis. Het verwachte succes blijft echter uit. Financiële problemen dienen zich aan zonder dat het bankrekeningnummer dat verschijnt aan het eind van elk artikel over 'het nieuwe La Cambre' volstaat om de kas te spijzen. In juni geeft de relatieve mislukking van de studenten voor de staatsjury een zachte genadestoot aan l'École d'Architecture pour la Reconstruction de la Ville. Deze externe evaluatie aan het eind van het jaar mag dan de wettelijke procedures gevolgd hebben, er blijft twijfel bestaan over de objectiviteit van de jury die, bijvoorbeeld, niet alle studenten de mogelijkheid biedt hun project mondeling toe te lichten. Slechts negen onderhen worden ontvangen.

In de zomer van 1980 leidde een nieuwe regering tot de aanstelling van Guy Mathot als minister van Onderwijs. Maurice Culot kreeg de mogelijkheid zijn activiteiten meer in overeenstemming te brengen met het gevoerde onderwijsbeleid, terwijl hij bleef hopen op een plek in een van de machtsstructuren die beslissen over het onderwijs of de ruimtelijke ordening. De storm was voorbij...

Het nieuwe academiejaar lijkt zich veel kalmer aan te kondigen dan een jaar eerder, maar intussen doemen andere problemen op. De afdeling Visuele kunsten, die door de architecturale polemiek een beetje in de schaduw is komen te staan, kent ernstige logistieke problemen. Men besluit de architectuurafdeling te verhuizen. Wat dit nieuwe conflict in een nog scherper licht stelt, is dat de pers mogelijke locaties aanwijst, zoals het Glaverbelgebouw (van Renaat Braem, Pierre Guillissen, André Jacquain en Victor Mulpas), een modernistisch symbool in Brussel, maar vooral de I.T.T.-toren, die uitkijkt over de Abdij van La Cambre vanaf de Avenue Louise, en

good faith, wanted to rearrange a school, which was clearly becoming biased, by formulating a pluralist policy, or whether it is more likely that he wanted to meet the converging interests of professional pressure groups, worried about the growing reputation of teachers that taught an alternative architecture. Would associations of developers, for whom the economic importance of construction took precedence over everything, have been able to exercise such a pressure? It seems indeed to be the case that the new professors were often closely allied to this sector.

As of December, the illegal courses, given by professors who had become illegal themselves, were held in an autonomous study. The situation continued to fester, the parties stuck to their points of view, in spite of the appointment of a new director, M. Van De Walle, and the intervention of 'moderate' teachers. The attempts at negotiation, undertaken since August to reappoint banned professors, didn't make an impression on the minister. The embittered professors resorted to statutory remedies, and they threatened to organise a parallel school at La Cambre. At the end of January 1980, the Architecture School for the Reconstruction of the City is founded. The association is chaired by Delevoy, while Schoonbrodt becomes director. Culot leads the project studios. At the same time, the 'Déclaration de Bruxelles' is published, the manifesto of the urban actions of ARAU. The new school has the ambition to insert itself in the network of free education, and to obtain the right to issue accredited diplomas and receive subsidies. At that moment, the school can only function thanks to private donations by students or their parents, and the professors work on a voluntary basis. But the expected success does not take place. Financial problems occur, despite the bank account number appearing at the end of each article about 'the new La Cambre' in an attempt to bring in money. In June, the relative failure of students before the State Jury is the *coup de grâce* for the Architecture School for the Reconstruction of the City. This external evaluation at the end of the year may have

followed legal procedures, doubt remains concerning the objectivity of the jury that, for example, did not offer all students the possibility to present their project orally. Only nine of them are received.

In the summer of 1980, the rearrangement of the government leads to the appointment of Guy Mathot as Minister of Education. This allows Maurice Culot to carry out his activities in more harmony with the official policy, while he continues to vie for a spot in one of the power structures that make the decisions about education or spatial design. The storm had calmed . . .

The new academic year seems to announce itself much more calmly than one year earlier, but other problems are beginning to arise. The department of Visual Arts, overshadowed by the architectural polemics, has serious logistical problems. The decision is made to relocate the architecture department. What throws more light on this new conflict is the indication in the press of possible locations, such as the Glaverbel Building (a modernist symbol designed by Renaat Braem, Pierre Guillissen, André Jacquain and Victor Mulpas), but particularly the I.T.T. Tower, looking out over the Abby of La Cambre from the Avenue Louise, and a building typical of the urban processes in Brussels criticised by, among others, ARAU.

The choice is made for a building along the Place Flagey from the 1960s, occupied by a museum, the administrative services of Elsene and the fire brigade. It is close by and there is space. And space is what the institute needs. The population of students has nearly tripled in five years and 150 enrolments are announced for the academic year 1980-1981. The resemblances between Visual arts and Architecture, from now on physically separated, begin to wither, to finally disappear forever. What remains of the pedagogical project by Van de Velde?

2011

In 2011, the architecture school of La Cambre is integrated in the University of Brussels (VUB), to fuse with . . . the Institute Victor Horta, heir of the

waarvan de totstandkoming niet vreemd is aan de bekende 'verbrusseling'.

De keuze valt op een gebouw langs de place Eugène Flagey uit de jaren 1960, waar het museum, de administratieve diensten van Elsene en de brandweer gevestigd waren geweest. Het gebouw is dichtbij en er is plaats. En plaats heeft het instituut nodig. De studentenpopulatie is in vijf jaar tijd bijna verdriedubbeld en 150 inschrijvingen dienen zich aan voor het academiejaar 1980-1981. De overeenkomsten tussen Visuele kunsten en Architectuur, voortaan fysiek gescheiden, beginnen te verwelken om voorgoed te verdwijnen. Wat blijft er nog over van het pedagogische model van Van de Velde?

2011

In 2011 wordt de architectuurschool van La Cambre geïntegreerd in de Vrije Universiteit Brussel, om ten slotte te fuseren met... het Instituut Victor Horta, erfgenaam van de Academie van Brussel, en genoemd naar de beruchte rivaal van Van de Velde. Het is een anekdote die kan doen glimlachen, maar toch is het interessant de vraag te stellen waarin de identiteit van de nieuwe faculteit bestaat. Een van de motieven achter de totstandkoming van La Cambre was de bevestiging van een politieke attitude, niet alleen ten opzichte van de autoriteiten maar ook de publieke opinie. Het is een eigenschap die niet heeft verhinderd dat er binnen de school diverse stemmen hebben weerklonken, kritisch over de onafhankelijkheid van de school ten opzichte van precies deze partijen.

Wat is vandaag, in een academische en wetenschappelijke omgeving die meer en meer competitief wordt, en waarin altijd een economische dimensie aanwezig is, de bewegingsruimte van de school? Is het onder de dekmantel van het pluralisme, en met een evenredig breed aanbod, nog mogelijk een pedagogisch sterke positie te bekleden?

Vertaling uit het Frans: Christophe Van Gerrewey

Academy of Brussels, and named after Van de Velde's infamous rival. It is an anecdote that can make one smile, but still it is interesting to ask about the identity of this new faculty. One of the motives behind the establishment of La Cambre was the affirmation of a political attitude, with regard to the authorities but also to public opinion. It is a quality that has not prevented the reverberation of diverse voices at the school, critical about its independence of exactly these parties.

What is today, in an academic and scientific environment that has become more and more competitive and in which an economic dimension is always present, the space for the school to move? It is, under the cloak of pluralism, and with an equally broad offer, still possible to hold a pedagogically strong position?

Translation from French: Christophe Van Gerrewey